

‘Dr. Zhivago’, maar nu echt Russisch

ROB LEE MHUS

UTRECHT Als er hier één venster is op de Russische ziel, is het *Dr. Zhivago*, en dan vooral de film. Hans Visser en Irena Filippova maakten er een muziekvoorstelling van.

Met zijn boek, eigenlijk bijna een autobiografie, won Boris Pasternak al de Nobelprijs voor literatuur. Maar in Nederland is *Dr. Zhivago* toch in de eerste plaats blijven hangen als de film van David Lean, die in 1965 vijf Oscars won. Het zijn groots gefilmde, besneeuwde landschappen die de hoofdrol opeisen, naast het tragische liefdesverhaal van Joeri Zhivago en zijn minnares Lara, in een tijd van revolutie, burgeroorlog en dictatuur.

Hans Visser wil niet afdoen aan de pracht van de film. Die is eigenlijk, meer nog dan de roman, de blauwdruk geweest voor de theaterversie. Maar toch: écht Russisch kun je de film niet noemen, vindt hij. „De zomers zijn in Spanje opgenomen, de winters in Canada. De muziek van

Michel Jarre is prachtig, maar niet Russisch”. Om maar over de hoofdrolspelers te zwijgen: de Egyptenaar Omar Sharif en de Britse Julie Christie.

„Nu zit er in ieder geval Russische muziek onder”, vertelt Visser. Irena Filippova, Russin van geboorte maar al lang wonend in Nederland, schreef de liedjes, deels in het Russisch en deels in het Nederlands. „De muziek is deels op gedichten van Pasternak zelf, of gebaseerd op een telefoontje dat hij van Stalin kreeg.”

Op de achtergrond zie je filmbeelden, die Visser en Filippova deels zelf in Rusland hebben gefilmd, maar ook foto’s uit de Sovjettijd. Een soort van nostalgische trip naar een periode die ondanks alles voor de Russen veel somberder was dan nu.

Hoewel *Dr. Zhivago* niks met de actualiteit te maken heeft, kan het voor een Nederlands publiek wel het begrip vergroten waarom Russen zo totaal verschillend zijn van West-Europeanen. En dat die geschiedenis mede helpt verklaren waarom het Westen en Rusland nu weer op ram-

koers zijn. „Nu is er irritatie en onbegrip. Ik wil dingen duidelijk maken”, vertelt Visser. „70 jaar communisme heeft een enorme uitwerking gehad. Russen mochten niks. Het is net als iemand die streng gereformeerd is opgevoed en daarvan loskomt. Die heeft ook een zwaar leven.”

Hoe moeilijk leven in een zware dictatuur kan zijn, blijkt alleen al uit Pasternaks eigen leven. Hij werd in 1890 geboren en maakte op zijn 27ste de Russische revolutie mee. Hij overleed in 1960, niet lang na de terreur van Stalin. „Echt een zwarte periode in de Russische geschiedenis. Maar het heeft wel geweldige kunst voortgebracht”, vindt Visser.

Niemand kon in het openbaar kritiek uiten, dus gebeurde dat heel verhuuld, in dichtvorm. *Dr. Zhivago* verscheen nooit in Rusland, maar het manuscript werd door de FBI naar Italië gesmokkeld, waar het werd gedrukt. De eerste Russische editie verscheen nota bene in Nederland, vertelt Visser. „Op de wereldtentoonstelling in Brussel werd die daar aan bezoekende Russen uitgedeeld.”

Toen Pasternak de Nobelprijs kreeg voor zijn boek, weigerde hij de prijs. Natuurlijk kreeg hij het sein van het Sovjetregime dat dat verstandiger was, zegt Visser. „Maar veel schrijvers begrepen er niks van, ook in Rusland.” Pasternak wilde bovenal in zijn vaderland blijven, terwijl een dissident als Solsjenitsyn voor een leven in ballingschap koos.

Dat je ondanks alles toch zoveel van je land houdt dat je er koste wat kost wilt blijven, dat kan Visser inkomen. Zeker als het om een land als Rusland gaat. Visser: „Het deugt lang niet allemaal wat daar gebeurt, maar toch kiezen ook Nederlanders als Pieter Waterdrinker of Derk Sauer ervoor om er te blijven wonen. Het is en het blijft een heel stoer land.”

Dr. Zhivago: 4 januari, 14:30 u. in Theater Sneek, 31 januari, 20:15 u. in Sense in Dokkum.

Drummer Arthur Bont, accordeoniste Irena Filippova en gitarist Hans Visser zorgen voor extra Russische sfeer.